

nâhüsrev'i (Adudüddeve) halef olarak tayin ettikten sonra 16 Cemâziyelevvel 338'de (11 Kasım 949) Şiraz'da vefat etti, 339 (950) yılında öldüğü de rivayet edilir.

Büveyhîler, kuruluş şartlarının bir sonucu olarak adem-i merkezîyetçi bir yapı özelliği göstermekle beraber İmâdüddevele Ali, gerek en büyüklere olması gerekse hânedanın başarısında önemli paya sahip bulunması sebebiyle diğer kardeşleri tarafından Büveyhî Devleti'nin başkanı olarak kabul edilmiştir. Başarılı bir kumandan, fırsatları iyi değerlendiren bir devlet adamı olan İmâdüddevele'nin şahsiyeti hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamakta, sadece bir hıristiyan olan Ebû Saïd İsrâîl b. Mûsâ'yı kâtipliğe (vezir) tayin ettiği, Fars'taki iktidarının ilk günlerinde askerlerin maaşlarını ödemekte çaresiz kalınca tesadüfen bölgenin eski idarecilerine ait hazineleri bulup ortaya çıkardığı kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hamza el-İsfahânî, *Târîhu sinî mülûkî'l-arz ve'l-enbiyâ*, Beyrut, ts. (Dâru mektebeti'l-hayât), s. 183; Ebû İshak es-Sâbî, *el-Müntezze' min Kî-tâbî'l-Tâcî* (nşr. Muhammed Hüseyin ez-Zübeydî), Bağdad 1397/1977, s. 35, 54, 58-65; Ebû Ali et-Tenühî, *Nişvârü'l-muḥâdara* (nşr. D. S. Margoliouth), Mısır, ts., s. 156, 157; İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem* (nşr. H. F. Amedroz), Mısır 1332/1914, I, 275-276, 277-284, 295-305, 310, 315, 352-356, 373, 377-383; II, 8, 84-85, 121-122; Hilâl b. Muhassin es-Sâbî, *Rusûmü dâri'l-hilâfe* (nşr. Mîhâil Avvâd), Beyrut 1406/1986, s. 13; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntaẓam*, VI, 268-271, 365; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, VIII, 81, 105, 189-197, 227, 275, 285, 298, 312, 324-326, 340, 390, 449-450, 482-483; İbn Hallikân, *Ve-feyât*, III, 399-400; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, XXVI, 166-175; Mafizullah Kabir, *The Buwayhid Dynasty of Baghdad (334/946-447/1055)*, Calcutta 1964, s. 4, 6, 11, 42, 114, 136, 193, 202; H. Busse, *Chalif und Grosskönig: Die Buyiden im Iraq (945-1055)*, Beirut 1969, s. 18, 30, 219, 346, 372, 463; a.mlf., "Iran Under the Buyids", *ChIr.*, IV, 250-261; W. Madelung, "The Assumption of the Title Shâhânsâh by the Buyids", *JNES*, XXVIII (1969), s. 89-92; K. V. Zetterstéen, "İmâdüddevele", *IA*, V/2, s. 978; Cl. Cahen, "İmad al-Dawla", *EP* (İng.), III, 1157.

AHMET GÜNER

İMÂDÜDDİN el-HAMZÎ

(عمادالدين الحمزى)

Ebû Mûsâ İmâdüddîn İdrîs
b. Ali b. Abdillâh el-Hasenî el-Hamzî
(ö. 714/1314)

Yemenli Zeydî tarihçi.

San'a'da doğdu. Hz. Hasan soyuna mensuptur. Devrinde temayüz ederek Resûlî Hükümdarı el-Melikü'l-Müeyyed Dâvûd'un takdir ve himayesine mazhar

oldu ve tablhâne emîrleri arasına girdi. Bir süre sonra Mekke yakınlarında küçük bir kasaba olan Kahme'ye emîr tayin edildi (699/1300). Aynı yıl hac emirliği yapan İmâdüddin Yemen'in ileri gelen devlet adamları arasında yer aldı.

Güzel ahlâkı, değişik iklimlerde geniş bilgisiyle tanınan İmâdüddin Zeydiyye mezhebine mensuptu. Bu özelliklerinden dolayı Zeydî imamlığına aday gösterilmiştir. İmâdüddin, İzzeddin İbnü'l-Esîr'in eseri *el-Kâmil*'in bir özeti mahiyetindeki *Kenzü'l-aḥbâr (aḥyâr) fî ma'rifeti's-siyer ve'l-aḥbâr* adlı dört ciltlik kitabı ile ün yaptı. Eserin sonuna 713 (1313) yılına kadar Mısır, Suriye ve Irak'ta, 714 (1314) yılına kadar da Yemen'de cereyan eden olayları eklemiştir. Kitabın ilk cildi Hz. Peygamber'in sîreti ve Hulefâ-yi Râşidîn, II. cildi Emevîler, III. cildi Abbâsîler dönemiyle Suriye'de hüküm süren devletler, Fâtîmler, Karmatîler ve Haçlılar'la yapılan savaşlara ayrılmıştır. Bu cildin sonunda Yemen'le ilgili bilgiler vermeye başlayan İmâdüddin son ciltte sadece Yemen'e dair konuları ele almış, ayrıca Zeydî imamlarının ve ileri gelenlerinin biyografilerine geniş yer vermiştir. Bu sebeple *Kenzü'l-aḥbâr* Zeydiyye mezhebi ve Yemen tarihi için önemli bir kaynaktır (yazma nüshaları için bk. Eymen Fuâd Seyyid, s. 139). Eseri Abbas er-Resûlî *Nüzhetü'l-eḥşâr fi'l-ḥiştâri Kenzi'l-aḥbâr* adıyla özetlemiştir (a.g.e., a.y).

BİBLİYOGRAFYA :

Ali b. Hasan el-Hazrecî, *el-Uḫûdü'l-ü'lü'yye* (nşr. M. Besyûnî Asel), Kahire 1329/1911, I, 324-325, 410; İbn Hacer, *ed-Dürerü'l-kâmine*, I, 345-346; Yahyâ b. Hüseyin es-San'ânî, *Gâyetü'l-emânî fî aḥbârî'l-kuḫri'l-Yemânî* (nşr. Saïd Abdülfettâh Âşûr), Kahire 1388/1968, s. 491-492; Brockelmann, *GAL*, II, 234; Eymen Fuâd Seyyid, *Meşâdiru târihi'l-Yemen fi'l-aşri'l-İslâmî*, Kahire 1974, s. 138-139.

OSMAN ÇETİN

İMÂDÜDDİN el-İSFAHÂNÎ

(عمادالدين الإصفهانی)

Ebû Abdillâh İmâdüddîn Muhammed
b. Safiyyiddîn Muhammed
b. Hâmid el-Kâtib el-İsfahânî
(ö. 597/1201)

Edip ve tarihçi.

2 Cemâziyelâhîr 519'da (6 Temmuz 1125) İsfahan'da doğdu. İsfahanlı tanınmış bir aileye mensuptur. Amcası Azîzüddin el-Müstevfî vezir, babası Safiyyüddin Muhammed ise kâtipti. İsfahan, Bağdat, Rey, Kâşân'da çeşitli medreselerde öğrenim

gören İmâdüddin 534 (1139) yılında ailesiyle beraber Bağdat'a gitti. Nizâmîye Medresesi'nde Ebû'l-Kâsım İbnü'l-Husayn, Ebû Abdullah el-Furâvî, Cemâleddin İbnü'l-Uhuvve eş-Şeybânî, İbnü'l-Bennâ el-Bağdâdî, Ebû'l-Berekât en-Nisâbü'rî el-Bağdâdî, Ebû'l-Fütüh el-İsferâinî, İbnü'r-Rezzâz el-Bağdâdî gibi âlimlerden fıkıh, hadis, gramer, lugat ve edebiyat dersleri aldı. 542'de (1148) Musul'a yaptığı kısa bir seyahatten sonra 543 (1149) yılında İsfahan'a döndü ve ileride yazacağı eserler için malzeme topladı. 549 (1154) yılında tekrar Bağdat'a giden İmâdüddin, 552'de (1157) Abbâsî Veziri Ebû'l-Muzaffer İbn Hübeyre tarafından Vâsit şehri nâibliğine tayin edildi. 556'da (1161) Basra nâibi oldu. 558-560 (1163-1165) yılları arasında Bağdat'ta Dîvânü'l-hilâfe'de görev yaptı.

13 Cemâziyelevvel 560'ta (28 Mart 1165) Ebû'l-Muzaffer İbn Hübeyre'nin öldürülmesi üzerine takibata uğrayıp hapsedilenler arasında bulunan İmâdüddin, bir ay kadar sonra serbest bırakıldı. Bu sırada Nüreddin Mahmud Zengî'nin âlimlere değer verdiğini öğrenince Dimaşk'a gitmeye karar verdi. Şâban 562'de (Haziran 1167) Dimaşk'a ulaştı ve el-Medresetü'n-Nüriyye'de ders vermeye başladı. 562 (1167) yılı sonlarına doğru Nüreddin Mahmud Zengî ile tanıştı ve divanda önemli bir göreve tayin edildi. Bu görevi sırasında Selâhaddîn-i Eyyübî ve diğer önemli kişilerle görüşme imkânı buldu. 564 (1169) sonlarında üçüncü Mısır seferi hazırlıklarında görev aldı. Aynı yıl Nüreddin tarafından Ahlat Hükümdarı Zahirüddin Sökmen'e gönderildi. Ardından Dîvân-ı İnşâ'nın başkanlığına getirildi. Çeşitli yerlere gönderilen önemli mektupları ve evrakı kaleme aldı. 566'da (1170) Musul'un temliknâmesini götürmesi için Abbâsî Halifesi Müstencid-Bilâlâh'a elçi olarak görevlendirildi. 568 yılı başlarında (1172 yılı ortaları) divan müşrifliğine (müfettişlik) tayin edildi.

İmâdüddin, Nüreddin Mahmud ölünce 11 Şevval 566'da (17 Haziran 1171) kâtiplik dışındaki görevlerinden azledildi. Aynı yılın sonlarında Halep'e gitti. 570 yılı başlarında (Ağustos 1174) Bağdat'a dönmek üzere Musul'a hareket etti. Musul Atabegi II. Seyfeddin Gazi'nin kendisine teklif ettiği görevi kabul etmedi. Selâhaddîn-i Eyyübî'nin Mısır'dan Şam'a geldiğini öğrenince Bağdat'a gitmekten vazgeçip onun hizmetine girmeye karar verdi. Dimaşk'a dönerek eski medresesinin mütevelliliğini geri aldı. Daha sonra Humus-

ta bulunan Sultan Selâhaddin-i Eyyûbî'nin yanına gitti. Bir müddet onun ordugâhında bulundu. Vezir ve Dîvân-ı İnşâ başkanı Kâdî el-Fâzıl'ın da isteğiyle Dîvân-ı İnşâ başkanı yardımcılığına getirildi ve Selâhaddin-i Eyyûbî'nin sır kâtibi oldu. 573 (1177) yılındaki Remle seferiyle hastalığından dolayı katılmadığı Kudüs'ün fethi hariç bütün seferlerinde Selâhaddin'in yanında bulundu.

Selâhaddin-i Eyyûbî'nin ölümünden (25 Safer 589 / 2 Mart 1193) sonra İmâdüddin gözden düştü ve idarî görevinden ayrıldı. Bir müddet Dimaşk'ta kalarak medresesinde ders verdi. 596 (1200) yılında Mısır nâibliğine tayin edilen el-Melikü'l-Kâmil Muhammed'in yanında Mısır'a giden İmâdüddin, Mısır'da veba salgını ve büyük bir kıtlık olduğundan ertesi yıl Dimaşk'a geri döndü. 1 Ramazan 597'de (5 Haziran 1201) Dimaşk'ta vefat etti. Bâbünnasr dışındaki Süfiye Mezarlığı'na gömüldü.

İmâdüddin el-İsfahânî aynı zamanda ünlü bir şair, edip, münşî ve tarihçidir. İlk bakışta sıradan bir kişi gibi görüldüğü için Kâdî el-Fâzıl'ın, "İmâd çakmak gibidir; dışı soğuk görünür, içinde ise ateş vardır" dediği rivayet edilir.

Kâdî el-Fâzıl'dan sonra zamanın en büyük münşî ve kâtibi olarak tanınmış, Selâhaddin-i Eyyûbî de onun münşîliğini takdir etmiştir. Birçok Arapça, Farsça münşeât (resmî evrak) yazmış, bunların bir kısmını eserlerine de almış, edebî münşeâtını bir divanda toplamıştır. Edebî sanatlara düşkün olduğundan eserlerinin anlaşılması oldukça güçtür. Şairliği münşîliği kadar güçlü değildir. Arapça ve Farsça'yı çok iyi bildiğinden kendisine "zü'l-belâgateyn" denilmiştir. İmâdüddin amelde Şâfiî, itikadda Eş'ariyye mezhebine mensuptu.

Eserleri. A) Edebî Eserleri. 1. *Harîdetü'l-kaşr ve cerîdetü'l-âşr*. V. (XI.) yüzyıl sonlarından 572 (1176) yılına kadar İslâm dünyasında yetişen önemli şair ve ediplerin biyografilerini ve eserlerinden örnekleri içeren bir antolojidir. Müellifin en önemli kitaplarından olup 573 yılı başlarında (1177) on cilt halinde tertip edilmiştir. İmâdüddin bu eserini, Ebû Mansûr es-Seâlibî'nin (ö. 429/1038) *Yetîmetü'd-dehr*'i ile onun Bâharzî (ö. 467/1075) tarafından yazılan *Dümyetü'l-kaşr* adlı zeyline zeyil olarak kaleme almıştır. Kitabın birinci kısmı Irak ve çevresinde, ikinci kısmı İran-Horasan'da, üçüncü kısmı Suriye, el-Cezîre, Diyarbekir, Arap yarımadası ve Yemen'de, dördüncü kısmı Mısır,

Kuzey Afrika, Endülüs, Sicilya bölgelerinde yetişen şair ve ediplere ayrılmıştır. Eserin birinci kısmı Muhammed Behcet el-Eserî ve Cemîl Saîd (I-V, Bağdat 1955-1978; *Tekmîletü Harîdetü'l-kaşr ve cerîdetü'l-âşr*, I-II, Bağdat 1976, 1981), üçüncü kısmı Şükrü Faysal (I-III, Dimaşk 1955-1968), dördüncü kısmın Mısır'a ait bölümü Ahmed Emîn, Şevkî Dayf ve İhsan Abbas (I-II, Kahire 1951-1952), Sicilya, Mağrib (Kuzey Afrika), Endülüs'e ait kısımlar Ömer ed-Desûkî ile Ali Abdülazîm (Kahire 1960-1969) ve Âzertâş Âzernûş (Tunus 1971-1972), Mağrib'e ait kısım da Muhammed Merzûkî, Muhammed el-Arûsî, Cîlânî b. Hâc Yahyâ (Tunus 1966) tarafından yayımlanmıştır. Kitabın ikinci kısmı henüz basılmamıştır. İmâdüddin eseri hazırlarken hadisçilerin usulüne benzer bir metot kullanmış, elindeki malzemeyi çeşitli kaynaklardan kontrol etmiştir. Başta İbn Hallikân olmak üzere sonraki müellifler kitaptan faydalanmış ve alıntılar yapmıştır. *Harîdetü'l-kaşr*, Münzirî (ö. 656/1258) ve Ali b. Muhammed er-Rızâî er-Rûmî (ö. 1039/1630) tarafından ihtisar edilmiş, Ali er-Rûmî'nin '*Avdü's-şebâb* adını taşıyan muhtasarı günümüze ulaşmıştır. İmâdüddin eserine *Zeylü'l-Harîde ve seylü'l-cerîde* adıyla üç ciltlik bir zeyil yazmıştır. Zamanımıza kadar gelen bu zeyle onun *es-Seyl 'ale'z-Zeyl* adlı bir zeyil daha yazdığı kaydedilmektedir. **2. *Dîvânü's-şîr*.** Müellifin 571 (1175) yılında dört cilt halinde düzenlediği eser günümüze ulaşmamıştır. İmâdüddin'in *el-Berku's-Şâmî*, *Harîdetü'l-kaşr*, *er-Ravzateyn* adlı eserlerinde bulunan şiirler Nâzım Reşid tarafından derlenerek yayımlanmıştır (Musul 1404/1983). **3. *Dîvânü'r-resâ'il*.** 571'de (1175) üç cilt halinde tertip edilen bu eser de zamanımıza intikal etmemiştir. *el-Berku's-Şâmî*, *el-Fethü'l-kussî* ve *er-Ravzateyn*'de müellifin edebî ve resmî münşeâtından çok sayıda örnek bulunmaktadır. **4. *Dîvânü Dü Beyt*.** İmâdüddin'in rubâilerini içeren eser, Arapça rubâî tarzının en eski örneklerini ihtiva etmekte olup Charles Pellat tarafından yayımlanmıştır (*Havliyyâtü'l-Câmi'ati't-Tünisiyye*, Tunus 1975, s. 5-31).

B) Tarihe Dair Eserleri. 1. *Nuşretü'l-fetre ve ūşretü'l-kaşre (fitre)*. 569 (1174) yılına kadar gelen İran-İrak Selçukluları tarihidir. İmâdüddin bu eseri hazırlarken önce, Irak Selçukluları vezirlerinden Enûşirvân b. Hâlid'in Melikşah'ın tahta çıkışından (1072) II. Tuğrul'un ölümüne kadar (1134) gelen *Fütûru zamânî's-şu-*

dûr adlı Farsça tarihini Arapça'ya çevirmiş, çevirinin baş tarafına daha önceki Selçuklu tarihini, sonuna da kendi zamanındaki İran-İrak Selçukluları'yla ilgili olayları ilâve etmiştir. 579'da (1183) tamamlanan ve dört ciltten meydana gelen eserin tek nüshası Paris'te Bibliothèque Nationale'dedir (nr. 2145). *Nuşretü'l-fetre*'nin Bündârî tarafından *Zübdetü'n-Nuşra ve nuşbetü'l-üşra* adıyla yapılan muhtasarını Martinus Theodorus Houtsma yayımlamıştır (Leiden 1889; Kahire 1318; Beyrut 1980). Kivâmüddin Burslan, Selçuklu tarihinin en sağlam ve en eski kaynaklarından olan *Zübdetü'n-Nuşra'yı Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi* adıyla Türkçe'ye çevirmiştir (İstanbul 1943). **2. *el-Fethü'l-kussî fi'l-fethi'l-kudsî*.** Eserde Hittîn Savaşı, Kudüs'ün fethi, III. Haçlı Seferi sırasında Selâhaddin'in mücadelesi, Aslan Yürekli Richard ile yaptığı barış, Selâhaddin'in son günleri ve ölümü etraflıca anlatılmıştır. İmâdüddin eserini 588 (1192) yılında yazıp Selâhaddin'e okuduğunu kaydeder. Müellif Selâhaddin adına kaleme aldığı bazı mektupları da kitabına almıştır. Sağlam bilgilere, belge ve gözlemlere dayanan kitap, Haçlı seferleri ve Selâhaddin-i Eyyûbî tarihiyle uğraşanların başlıca kaynaklarındandır. I. cildi Carlo de Landberg tarafından yayımlanan eserin (Leiden 1888) tamamı Kahire'de basılmış (1321-1322), ayrıca Muhammed Mahmûd Subh tenkitli neşrini gerçekleştirmiştir (Kahire 1962, 1965). Henri Massé kitabı *Conquête de la Syrie et la Palestine par Saladin* adıyla Fransızca'ya tercüme etmiştir (1972). **3. *el-Berku's-Şâmî*.** İmâdüddin'in 562'de (1167) Bağdat'tan Dimaşk'a gelişinden 589 (1193) yılında Selâhaddin'in ölümüne kadarki hâtıralarını, Nûreddin ile Selâhaddin devirlerini ve Eyyûbîler tarihini ihtiva eder. Kitap gözlemlere ve belgelere dayanan son derece sağlam tarihî bir kaynaktır. Müellif, Nûreddin ve Selâhaddin gibi iki şahsiyetin yanında geçen günlerini parlayıp sönen bir şimşeye benzediği için kitabına bu adı (Şam şimşegi) verdiğini belirtir. İmâdüddin eserine kendisinin ve Kâdî el-Fâzıl'ın kaleme aldığı pek çok resmî evrakı, menşuru, mektubu, bazı önemli şiirleri de almıştır. 593-594 (1197-1198) yıllarında tamamlanan ve yedi ciltten meydana gelen kitabın sadece, 573-575 (1177-1180) yılları olaylarından bahseden III. cildi ile 578-579 (1182-1184) yılları olaylarını içine olan V. cildi zamanımıza kadar gelmiştir. Bu ciltler Oxford Bodleian Library'de bulunmak-

والتاريخ في حياته... كتابه في التاريخ... كتابه في التاريخ... كتابه في التاريخ...

التاريخ في حياته... كتابه في التاريخ... كتابه في التاريخ... كتابه في التاريخ...

408-413; *Historians of the Middle East* (ed. B. Lewis - P. M. Holt), London 1964, s. 67-71, 84-88, 90-93, 95, 97, 100, 103-105; Brockelmann, GAL, I, 315; Suppl., I, 549; N. Elisséeff, *Nūr ad-Dīn*, Damas 1967, s. 27-31; Ramazan Şeşen, *Salāhaddin Devrinde Eyyübiler Devleti*, İstanbul 1983, s. 7-10, 330-332, 348; a.m.f., *Salāhaddin Eyyübî ve Devlet*, İstanbul 1987, s. 381-382, 396-399; a.m.f., *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998, s. 123-125; a.m.f., "İmād al-Dīn el-Kātib al-İsfahānī", TED, II (1972), s. 75-98; III (1973), s. 273-300; Muhammed Kürd Ali, *Künūzū'l-eccdād*, Dimaşk 1404/1984, s. 300 vd.; Hüseyin Âsî, *el-İmādū'l-İşfahānî: Hayātühü ve 'aşrühü*, Beyrut 1411/1991; Donald S. Richards, "İmād al-Dīn al-İsfahānî, Administrator, Literature and Historian", *Crusaders and Muslims in Twelfth Century Syria* (ed. M. Shatzmiller), Leiden 1993, s. 133-146; a.m.f., "A Consideration of two Sources for the Life of Saladin", *JSS*, XXV (1980), s. 46-65; a.m.f., "Emād al-Din Kateb Esfahani", *EI*, VIII, 379-381; H. A. R. Gibb, "Al-Barq al-Shāmi al-Histōriy of Saladin by the Kātib İmād al-Dīn al-İşfahānī", *WZKM*, LII (1953), s. 93-115; Ali Amārî, "el-İmād el-İşbehānî", *ME*, XXXII/1 (1960), s. 37-46; Nasser Rabbat, "My Life with Şalāh al-Dīn: The Memorirs of İmād al-Dīn al-Kātib al-İsfahānī", *Edebiyât*, VIII/2, Amsterdām 1997, s. 267-287; "İmād al-Dīn", *İA*, V/2, s. 978-979; Henri Massé, "İmād al-Dīn", *EI*² (Fr.), III, 1186-1187; Abdülkerim Özyayın, "Bündârî", *DİA*, VI, 489-490.

RAMAZAN ŞEŞEN

İmādüddin el-İsfahânî'nin *el-Berku's-Şâmî* adlı eserinin Bündârî tarafından *Sene'l-Berku's-Şâmî* adıyla yapılan muhtasarının ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2249/2)

tadır (Bruce, nr. 11; Marsh, nr. 425). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde eserin, üzerinde Ramazan Şeşen tarafından doktora çalışması yapılan (1979) V. cildini Fâlih Sâlih Hüseyin (Amman 1987), III. cildini de Mustafa el-Hayyânî (Amman 1987) neşretmiştir. *el-Berku's-Şâmî*'nin II. cildinin Bündârî tarafından 620 (1223) yılı civarında *Sene'l-Berku's-Şâmî* adıyla yapılan muhtasarının 583 (1187) yılı sonuna kadarki kısmı günümüze ulaşmıştır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2249/2, vr. 163^b-242^a). Muhtasarın 575 yılı sonuna (1180) kadar gelen kısmı Ramazan Şeşen (Beyrut 1971), tamamı Fihriyye en-Neb-râvî (Kahire 1979, 1982) tarafından yayımlanmıştır. İmādüddin *el-Berku's-Şâmî*'ye, Selâhaddin'in vefatından kendi ölümüne kadarki zaman geçen geçeri hatıralarını ve Eyyübîler tarihiyle ilgili olayları ihtiva eden *Utbe'z-zamân fi 'ukbe'l-ha-deşân, Nihletü'r-rihle, Hatfetü'l-bârih ve 'a'fetü's-şârih* adlı üç zeyil yazmıştır. Zamanımıza intikal etmeyen bu eserlerin özetleri Ebû Şâme el-Makdisî'nin *Kitâbü'r-Ravzateyn fi ahbârî'd-devleteyn* adlı eserinin sonunda yer almaktadır. Ebû Şâme'nin adı geçen kitabı büyük ölçüde İmādüddin'in eserlerine dayanır. Ayrıca İbnü'l-Esir, el-Melikü'l-Mansûr,

İbn Vâsil ve diğer pek çok tarihçi İmādüddin'in eserlerinden alıntılar yapmıştır. İmādüddin ayrıca Amcası Azîzüddin'in divanını toplamış, Gazzâlî'nin *Kimyâ-yı Sa'âdet*'ini Farsça'dan Arapça'ya çevirmiştir (Bündârî, neşredenin girişi, I, 14-15). *el-Büstânü'l-câmî li-cemî'i tevârîhi ehli'z-zamân* adlı muhtasar bir İslâm tarihi de İmādüddin'e nisbet edilir. 593 (1197) yılına kadar gelen bu eser, Halepli bir tarihçi tarafından yazılmış olup Halep ve civarına dair bazı önemli bilgiler ihtiva eder. Eseri Claude Cahen yayımlamıştır (BEO, VII-VIII [1937-1938], s. 113 vd.).

BİBLİYOGRAFYA :
İmādüddin el-İsfahânî, *Harîdetü'l-kaşr: el-Kısmü'l-İrâkî* (nşr. Muhammed Behcet el-Eserî-Cemil Saîd), Bağdad 1375/1955, neşredenlerin girişi, I, 9-110; a.m.f., *el-Fethü'l-kussî* (nşr. M. Mahmûd Subh), Kahire 1965, neşredenlerin girişi, s. 17-37; a.m.f., *el-Berku's-Şâmî* (nşr. Ramazan Şeşen), İstanbul 1979, neşredenlerin girişi, V, s. XII-XLVI; a.m.f., *Divân* (nşr. Nâzım Reşîd), Musul 1404/1983, neşredenlerin girişi, s. 5-57; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ'*, XIX, 11-28; Bûndârî, *Sene'l-Berku's-Şâmî* (nşr. Ramazan Şeşen), Beyrut 1971, neşredenlerin girişi, I, 14-47; İbn Hallikan, *Vefeyât*, V, 147-153; Zehebi, *'Alâmü'n-nübelâ'*, XXI, 345-350; Safedî, *el-Vâfi*, I, 132 vd.; Sübkî, *Taba-kât*, IV, 97 vd.; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-me-dâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Kahire 1988, I,

İMÂDÜDDİN ZENGÎ
(bk. ZENGÎ, İmādüddin).
İMÂDÜLMÜLK
(عماد الملك)
(ö. 1215/1800)
Bâbürlü veziri.

1157 (1744) yılında doğdu. Asıl adı Şehâbeddin'dir. Annesi Vezir Kamerüddin Han'ın kızıdır. Babası Mîr Muhammed Penah, Dekken valiliğini ele geçirmek için çıktığı seferde öldüğü zaman sekiz yaşında olan İmādülmülk, Delhi'de Vezir Ebû'l-Mansûr Saftar Ceng'in himayesinde büyüdü. Çocukluk döneminde devlet hizmetleri ve mîr bahşi makamına kadar yükseldi. Afganlı Ahmed Şah Dürrânî'nin Hindistan seferi sırasında onun safına geçti ve emîrül-ümerâ tayin edildi. Ancak bir müddet sonra Dürrânî'nin gözünden düşünce görevinden azledildi. Yerine Necibüddeve'nin tayin edilmesini kabul edemeyen İmādülmülk Ahmed Şah Dürrânî'nin Hindistan'dan ayrılmasından sonra Necibüddeve üzerine yürüdü, ardından da güçsüz durumdaki II. Âlemgîr'i öldürttü (1759). Bunun üzerine Ahmed Şah